TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE ALE EVOLUȚIEI ȚĂRILOR CAPITALISTE ÎNTRE ANII 1923—1939

Refacerea și dezvoltarea economiei țărilor capitaliste după război. În mai toate țările europene, ca urmare a războiului, agricultura și industria erau ruinate. Fiind produse puține, prețurile creșteau mult mai repede decît salariile, ceea ce sporea nemulțumirile maselor muncitoare și le împingea la luptă. Abia după aproape cinci ani de la terminarea războiului, economia a început să se refacă. În principalele țări capitaliste, mai ales în S.U.A., Germania, Franța și altele, în cîțiva ani, 1923—1929, fabricile au fost reclădite cu noi echipamente moderne și în agricultură s-a extins folosirea tractoarelor și a îngrășămintelor, astfel că producția a crescut repede, comerțul s-a înviorat.

Înfrîngerea avîntului revoluționar din anii 1918—1922 și refacerea economică din anii 1923—1929 au întărit vremelnic capitalismul.

Situația din mișcarea muncitorească internațională. Refacerea și dezvoltarea economiei, consolidarea puterii burgheziei au dus la o oarecare slăbire a avîntului revoluționar. Dar, muncitorimea a început din nou lupta, cerînd sporirea salariilor, condiții mai bune de muncă și viață. În toamna anului 1925, în Franța se aflau în grevă peste 500 000 de muncitori. În anul următor, 1926, în Anglia, muncitorimea a declarat grevă generală, la care au participat peste cinci milioane de oameni.

Intensificarea luptei de eliberare a popoarelor din colonii și din țările dependente; revoluția antiimperialistă din China. Mișcarea revoluționară a

MAO-ZEDONG — primit cu căldură de populația unui oraș unde se aplică reformele propuse de comuniști.

Şomeri şi demonstraţii în America.

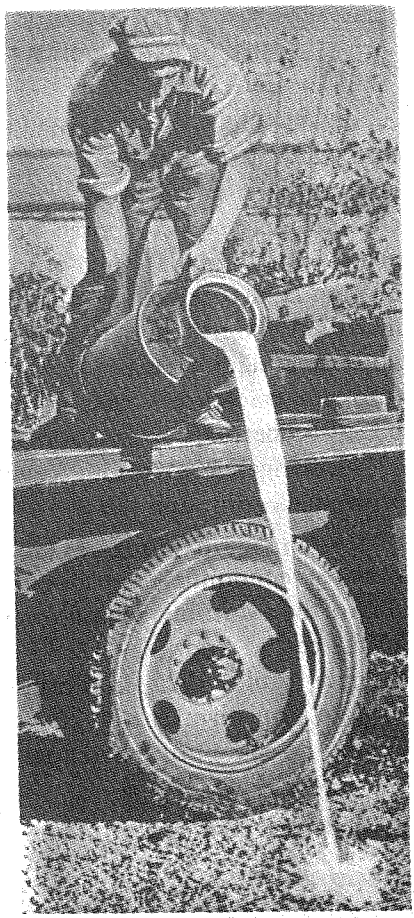

În timpul crizei economice din 1929 laptele a fost vărsat pe cîmp, pentru a nu i se scădea preţul.

luat avînt în Africa, Asia, America Latină. Poporul marocan s-a ridicat în acei ani împotriva colonişti1or spanioli şi francezi; popoarele din Siria, Liban, Algeria, Tunisia împotriva dominaţiei franceze, din Afganistan, Iran, Irak, India împotriva asupririi coloniale britanice. Cea mai însemnată a fost lupta poporului chinez. În anii 1925—1927, în China a avut loc o revoluţie antiimperialistă, adică de înlăturare a imperialiştilor japonezi, englezi, americani, care dominau viaţa economică şi politică a Chinei. Revoluţia a fost condusă de proletariat, la care s-au alăturat masele ţărăneşti şi unele pături ale burgheziei naţionale. Cu ajutorul forţelor imperialiste (Anglia şi S.U.A.), moşierimea şi marea burghezie chineză au înlăturat guvernul revoluţionar şi au reinstaurat puterea lor.

În partea de nord a Chinei, în unele judeţe, puterea a rămas în mîinile muncitorilor şi ţăranilor. Sub conducerea Partidului Comunist Chinez, în frunte cu *Mao-Zedong,* în aceste judeţe s-au înfăptuit reforma agrară şi alte măsuri democratice. Armata Roşie, creată în anii revoluţiei de Partidul Comunist Chinez, s-a întărit şi a apărat cuceririle poporului.

Marea criză economică a capitalismului din anii 1929—1933. În anul 1929, în magaziile fabricilor se adunaseră mari cantităţi de produse industriale, iar silozurile şi hambarele erau pline cu produse agrare. Muncitorii, ţăranii, masele populare aveau nevoie de toate aceste produse, dar nu le puteau cumpăra din cauză că salariile şi veniturile lor erau prea mici. Numeroşi fabricanţi, neavînd posibilitatea să-şi vîndă mărfurile, au închis fabricile, milioane de muncitori rămînînd şomeri, adică fără lucru. În ciuda faptului că oamenii flămînzeau, ca să se menţină preţurile la produsele agrare, în S.U.A. au fost arse mari cantităţi de grîne, bumbac; milioane de porci au fost tăiaţi şi transformaţi în îngrăşăminte, livezile au fost lăsate neculese; în Brazilia se ardeau zilnic vagoane de cafea.

Prin asemenea măsuri — închiderea de fabrici şi distrugerea de recolte — fabricanţii şi moşierii urmăreau reducerea forţată a producţiei şi deci posibilitatea de a-şi vinde produsele adunate în depozite şi hambare. Ei nu aveau nimic de pierdut, statul capitalist îi despăgubea pe spinarea maselor muncitoare.

Masele largi ţărăneşti împovărate şi-au văzut gospodăriile scoase în vînzare de către cămătari şi bănci. Mulţi ţărani şi-au pierdut astfel întregul lor avut şi s-au îndreptat spre oraşe, îngroşînd numărul şomerilor.

Peste 27 milioane de şomeri în lumea capitalistă se zbăteau în neagră mizerie. Celor care mai aveau încă de lucru li se reduseseră salariile la jumătate. În principalele oraşe ale lumii — Berlin, Londra, Paris, New York, Tokio — milioane de oameni participau la demonstraţii şi marşuri ale foamei. Acestea se împleteau cu puternice greve în marile centre industriale ale ţărilor capitaliste.

Intensificarea luptei clasei muncitoare în anii crizei economice; marile

GRIVIŢA 1933 — muncitorii înfruntă gloanţele.

bătălii proletare din 1933 în România. Criza economică a cuprins şi România. În ţara noastră, criza a lovit industria, agriculturaşi întregul comerţ. Şomajul a cuprins funcţionarii de stat şi particulari. La cererea consilierilor străini care controlau finanţele ţării au fost aplicate reduceri masive la salarii, aşa-numitele curbe de sacrificiu. Guvernul burgheziei şi moşierimii a căutat să arunce greutăţile crizei pe seama maselor populare. Mişcarea grevistă a luat avînt. Partidul Comunist a organizat şi condus în acei ani un şir de mari bătălii de clasă, care au culminat cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferişti, petrolişti, metalurgişti, textilişti, din ianuarie—februarie 1933. Aceste lupte au constituit încleştarea cea mai aprigă dintre burghezie şi muncitorime în perioada cuprinsă între cele două războaie mondiale. Ele au arătat forţa proletariatului român şi au avut un mare răsunet internaţional.

Instaurarea dictaturii fasciste în Germania şi în alte ţări. Criza economică a lovit deosebit de puternic Germania, care avea de plătit mari despăgubiri de război şi a cărei industrie şi agricultură se refăcuse, datorită creditelor acordate de bancherii americani. Lupta de clasă dintre proletariat şi burghezie s-a intensificat. Influenţa partidelor muncitoreşti, a Partidului Comunist şi a Partidului Social-Democrat, a crescut foarte mult. Dar, între conducerile acestor partide nu a existat unitate în vederea luptei comune. De această situaţie s-a folosit marea burghezie şi moşierime. Dîndu-şi seama că nu mai era posibil să zăgăzuiască lupta poporului, păturile cele mai reacţionare ale clasei stăpînitoare au adus la putere, în ianuarie 1933, partidul fascist condus de Adolf Hitler. Hitleriştii au dezlănţuit o teroare sălbatică, atît împotriva comuniştilor cît şi a tuturor oamenilor cu vederi înaintate. Atunci a fost arestat, printre mulţi alţii, şi *Ernst*

Demonstraţie a comuniştilor din Germania în frunte cu ERNST THÄLMANN, conducătorul Partidului Comunist.

Aspect dintr-un lagăr hitlerist.

Thälmann, conducătorul iubit al Partidului Comunist German. Partidele muncitoreşti au fost scoase în afara legii, sindicatele interzise. Libertăţile democratice au fost suprimate. Sute de mii de oameni au fost arestaţi şi aruncaţi în lagăre de concentrare, unde erau supuşi la un regim de teroare şi de distrugere. După preluarea puterii, hitleriştii au început să se pregătească de război. Ei propagau ideea fără de temei că ar exista o „rasă superioară", germană, a cărei menire era de a cuceri întreaga lume. În acest scop, educau tineretul în spiritul urii şi al disprețului față de alte popoare.

Germania a ieşit din Societatea Naţiunilor (octombrie 1933) şi, încălcînd prevederile Tratatului de la Versailles, a introdus serviciul militar obligatoriu (1935). Pregătindu-se de război, întreaga Germanie a fost transformată într-o cazarmă militară, presărată cu lagăre de concentrare şi închisori.

Organizaţii fasciste au apărut şi în alte ţări ca, de pildă, în: Spania, Franţa, Ungaria, Polonia, România, Bulgaria etc. Împotriva acestor organizaţii şi activităţii lor s-au ridicat toate forţele democratice antifasciste.

Dezvoltarea economiei principalelor state capitaliste (1933—1939). Din 1933, economia lumii capitaliste a ieşit din criză; în uzine şi fabrici s-a reînceput munca, ogoarele erau din nou arate şi semănate.

Datorită dezvoltării tehnicii, în unele ramuri industriale producţia a crescut rapid. Aşa, de pildă, s-a petrecut în industria automobilului. Creşterea numărului de automobile a dus la construcţia de drumuri trainice, largi — autostrăzi, s-a dezvoltat industria aeronautică, electronică, chimică.

În cinematografie s-a inventat filmul vorbit, iar industria de radio și aparate electrice a cunoscut mari progrese. În industria textilă au apărut țesături din materiale plastice, care înlocuiesc bumbacul și lîna.

Cu toate că industria se refăcea și se dezvolta, milioane de muncitori nu găseau de lucru. Țărănimea, împovărată de datorii și de dări, nu a izbutit să-și refacă gospodăriile ruinate în anii de criză. În unele țări s-au luat măsuri pentru sprijinirea agriculturii prin acordarea de credite și subvenții.

Statele imperialiste au sporit eforturile pentru a-și reîmpărți lumea și au îndreptat dezvoltarea economică spre pregătirea unui nou război. Industria de arme și muniții a luat avînt.

Politica agresivă a statelor fasciste; primele focare de război. Încă în anul 1931, *imperialiștii japonezi* au pătruns pe teritoriul *Chinei*, în *Manciuria de sud*, și au ocupat întreaga regiune. Ei au început să construiască acolo baze militare, pregătindu-se de război împotriva Chinei și U.R.S.S. Astfel s-a format în *Extremul Orient un focar de război*. Poporul chinez s-a ridicat la luptă împotriva invadatorilor. Războiul s-a prelungit pînă la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial.

Instaurarea dictaturii fasciste în Germania a însemnat totodată formarea *unui focar de război în inima Europei*.

Între timp, *Italia* a invadat *Etiopia* și a anexat-o (1936). România, prin Nicolae Titulescu, a condamnat de la tribuna Societății Națiunilor această agresiune, cerînd luarea de măsuri hotărîte împotriva statelor fasciste agresoare. Dar marile puteri, Anglia, Franța, S.U.A., nici n-au încercat să stăvilească planurile agresive ale țărilor fasciste.

În *Spania*, în urma alegerilor din 1936, a fost instaurat un guvern al poporului, care pășise cu energie la democratizarea țării. Fasciștii spanioli (moșieri, industriași, căpetenii ale bisericii catolice, ofițeri), conduși de generalul Franco, au dezlănțuit războiul civil, pentru a răsturna guvernul republican din Spania. Ei au fost ajutați de Italia fascistă și de Germania hitleristă cu arme, tehnicieni, trupe și aviație de bombardament.

În apărarea Spaniei republicane au sosit muncitori și intelectuali voluntari din 53 de țări, printre care și România. Războiul civil s-a prelungit transformîndu-se într-un război național revoluționar al poporului spaniol. Cu toate că Italia și Germania sprijineau fățiș pe rebelii fasciști spanioli, guvernele Angliei, Franței, S.U.A. au refuzat să aprovizioneze guvernul legal al Spaniei, declarînd că sînt pentru o „politică de neintervenție". Lipsită de arme și de muniție, Republica Spaniolă a fost învinsă (1939).

În anii 1936—1937, Germania, Italia și Japonia s-au aliat în așa-numita *Axa Roma-Berlin-Tokio*, plănuind să cucerească lumea.

Germania a cotropit *Austria*, înglobînd-o în statul german (1938); în același an și-a îndreptat atacul împotriva *Cehoslovaciei*, cotropind-o defi-

nitiv în 1939. Italia, la rîndul ei, a invadat, în aprilie 1939, *Albania* şi a anexat-o. Germania, văzînd că nu întîmpină nici o împotrivire, a pretins să i se cedeze portul şi regiunea *Gdansk* din Polonia. Fiecare zi apropia omenirea de catastrofa celui de-al doilea război mondial.

Lupta antifascistă şi antirăzboinică. Atitudinea României. Masele largi populare s-au ridicat pretutindeni în frunte cu patidele comuniste, socialiste şi democratice, împotriva pericolului fascist, a pregătirilor de război. În unele ţări s-au creat *fronturi populare,* ca de pildă, în Franţa, Spania, Chile ş.a., care uneau toate forţele democratice, antifasciste.

NICOLAE TITULESCU a apărat de la tribuna Societăţii Naţiunilor libertatea, democraţia şi pacea.

În ţara noastră, la iniţiativa comuniştilor, patru mari organizaţii democratice antifasciste: Frontul Plugarilor, Uniunea oamenilor muncii maghiari, Blocul pentru apărarea libertăţilor democratice şi Partidul Socialist s-au unit în 1935 într-un front, pentru a duce lupta împreună împotriva fascismului, pentru libertăţi democratice. Grupările democratice au organizat întruniri, demonstraţii, acţiuni de solidaritate cu lupta antifascistă din ţară şi străinătate, străduindu-se să închege un larg front democratic antifascist.

Un rol activ în apărarea integrităţii României şi a întăririi securităţii în Europa şi în lume l-a avut *Nicolae Titulescu,* ministru de externe al ţării noastre, pînă în 1936. El a cerut, de la tribuna Societăţii Naţiunilor, ca guvernele să se unească pentru a pune capăt agresiunilor fasciste.

În anul 1934, România a încheiat cu Iugoslavia, Grecia şi Turcia o alianţă politică, numită *Înţelegerea Balcanică,* menită să asigure pacea în această zonă a Europei. Tot în acelaşi an, în urma eforturilor depuse de către diplomaţia română şi cea sovietică, pe baza respectării intereselor reciproce, România a reluat relaţiile diplomatice cu U.R.S.S.

LECTURĂ

Clara Zetkin (1857—1933), luptătoare pentru cauza mişcării muncitoreşti germane şi internaţionale, a demascat fascismul şi a chemat popoarele la lupta împotriva lui:

„Priviţi Germania, unde capitalismul muribund îşi caută salvarea în fascism! Fascismul a înscăunat un regim al distrugerii fizice şi morale, un regim al barbariei, care lasă mult în urmă chiar şi ororile evului mediu. Lumea întreagă e indignată de cruzimile terorii fasciste...

Adversari ai fascismului din toate țările! Nimeni dintre noi nu are dreptul la liniște și odihnă atîta timp cît fascismul — de care sînt legate asuprirea sîngeroasă, teroarea, foamea și războiul — nu este doborît și zdrobit".

*

Măsurile de represiune ale hitleriștilor rezultă și din *Regulamentul lagărului hitlerist Esterwegen (august 1934):*

„...Se pedepsește cu 14 zile arest sever de celulă numai apă și pîine și cîte 25 lovituri de bîtă... cel care în scrisori sau în alte comunicări va face observații defavorabile pentru conducătorii național-socialiști... sau va povesti despre cele ce se întîmplă în lagărul de concentrare...

Va fi spînzurat ca instigator cel care discută în lagăr, la locul de muncă, în dormitoare, în bucătării și ateliere, în closete și în locuri de odihnă despre politică...".

*

Munca copiilor într-o fabrică textilă din Shanghai în anul 1932:

„Fără încetare, în aerul halei, se ridică în vîrtej roiul de scamă și de praf... Pruncul zace sub războiul de țesut, surioara lui stă la mașina de filat, mămica lucrează la sulul de urzeală, iar mama mare coase baloturile laolaltă. Așa trebuie să decurgă viața ta, copilule... Aici au să-ți pălească obrajii, aici ți s-o tulbura lumina ochilor și ți s-or muia picioarele — aici în hala asta plină de sfîrîitul fuselor și de climpănitul războaielor, în hala asta cu aerul îmbîcsit de fulgi de scame și de cîlți. Mișcările pe care le-ai deprins în prima zi, ai să le repeți pînă în cea din urmă zi a vieții tale. Altceva n-ai să mai înveți, altceva n-ai să mai știi din viață. Cartea și jocul nu sînt făcute nici pentru tine, copil care n-ai voie să fii copil, nici pentru colegii tăi, care n-au voie să fie colegi...".

Egon Erwin Kisch, *Salt la antipozi,*
Editura tineretului, București, 1960

N. Titulescu, văzut de M. Maiski, diplomat sovietic:

„Titulescu a fost un diplomat de mare talent, un militant energic împotriva militarismului și războaielor agresive".

Și de Ed. Herriot, ministru al Franței:

„Acest ministru al unei țări mici face politică în stil mare. Ce om uimitor!"

Din Apelul C.C. al P.C.R. din 17 martie 1939:

„Trupele de asalt ale lui Hitler au invadat Cehoslovacia și se găsesc la granițele noastre. Partidul Comunist din România dă alarma! Să fie pregătit de luptă întreg poporul român pentru apărarea țării împotriva cotropitorilor fasciști. Partidul Comunist din România declară: comuniștii vor lupta cu arma în mînă în primele rînduri. Uniți-vă cu toții într-un singur front puternic contra lui Hitler și a aliaților săi revizioniști. Nici o concesie Germaniei fasciste!"

„Punctul nostru de vedere", manifest publicat în septembrie 1940 de P.C.R. despre dictatura lui Antonescu:

„Noua dictatură, mai feroce și teroristă, reacționară, jefuitoare și războinică, este tot atît de șubredă, ba mai șubredă chiar decît dictatura regală. S-au schimbat asupritorii, exploatatorii și jefuitorii. Au rămas asuprirea, exploatarea și jaful".

Referindu-se la situația internațională între cele două războaie mondiale, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată:

„Desfășurarea evenimentelor istorice în perioada dintre primul și cel de-al doilea război mondial constituie pentru toate popoarele continentului nostru un bogat izvor de învățăminte și concluzii. Încă de la sfîrșitul celui de-al doilea deceniu și începutul deceniului al treilea, din acest secol, forțele cele mai reacționare ale burgheziei au trecut la lichidarea libertăților democratice și la instaurarea dictaturii fasciste. Astfel, în 1920 vine la putere dic-

tatura fascistă horthystă în Ungaria, în 1922 se instaurează fascismul la conducerea Italiei, în 1923 triumfă dictatura fascistă în Bulgaria, iar în 1926 în Portugalia. Urmează apoi, în 1926, instaurarea dictaturii militare în Polonia, a dictaturii militaro-regale în Iugoslavia, în 1929, iar în 1933 a dictaturii fasciste hitleriste în Germania. În anul 1934 se instaurează fascismul în Austria, în 1936 vine la putere dictatura militară în Grecia, iar în 1939 se instalează dictatura fascistă în Spania".

Tovarășul Nicolae Ceaușescu despre situația externă a României în anii 1939—1940:

„În 1939—1940 situația internațională s-a agravat. Germania nazistă a trecut la agresiune directă împotriva a numeroase state din Europa, dezlănțuind cel de-al doilea război mondial. România se găsea într-o situație de izolare internațională care a ușurat lui Hitler impunerea Dictatului de la Viena, dezmembrarea teritorială a țării noastre. În aceste împrejurări Partidul Comunist din România împreună cu Frontul Plugarilor, Madosz-ul și alte forțe politice au chemat poporul la luptă pentru apărarea integrității teritoriale a patriei. Se crease o situație favorabilă rezistenței naționale, dar trădarea cercurilor conducătoare guvernante și a conducerii partidelor burgheze a împiedicat lupta maselor largi".

ÎNTREBĂRI

— De ce a izbucnit criza economică din 1933 și care au fost urmările ei?
— De ce s-au ridicat la luptă ceferiștii și petroliștii din România?
— Ce a însemnat instaurarea hitlerismului în Germania?
— Ce țări au fost cotropite de statele agresoare fasciste și cum?
— Comparați acțiunile pe plan extern ale Italiei, Germaniei, Japoniei. La ce concluzie ajungeți?
— Care a fost atitudinea comuniștilor români față de pericolul fascist?

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Cauzele și caracterul războiului. Germania hitleristă, Italia fascistă și Japonia militaristă se aliaseră, urmărind cotropirea și înrobirea întregii lumi.

Deși ar fi putut, guvernele marilor puteri europene, în primul rînd al Angliei și al Franței, n-au intervenit pentru a opri aceste acțiuni și a pedepsi pe cotropitori. Prin politica lor îngăduitoare, ele au încurajat agresiunile, deschizînd astfel Germaniei hitleriste și aliaților ei calea pentru a declanșa cel de-al doilea război mondial. Germania, Italia și Japonia, state agresive, au dus un *război de jaf și cotropire,* iar statele atacate de ele, *un război de apărare.*

Desfășurarea războiului în 1939—1941. La 1 septembrie 1939, Germania hitleristă a atacat *Polonia* cu puternice forțe militare; două zile mai tîrziu, Anglia și Franța, aliatele Poloniei, au declarat război Germaniei.

Cu toată rezistența poporului, Polonia n-a putut ține piept armatelor blindate și aviației hitleriste. Ea a fost înfrîntă. Scurtă vreme după aceasta, în primăvara anului 1940, armatele Germaniei hitleriste au invadat *Danemarca, Norvegia* și au cotropit *Belgia, Olanda* și *Luxemburg.* După aceasta, au năvălit în *Franța,* ocupînd-o. Italia a intrat și ea în război, atacînd Franța.